

מסורת הש"ס

א) (נמנכר יתן, ב) בטרם יניחו מש"ס כי י"ק, א) [ש"ך למשנה דף ה:], ד) [שילח] סוס כג"ל, ו) [דף ז:], ב) [ש"ך לע"ז], ו) מזה טמאמי לך י"ק, ח) [נע"ע חס', ב"ק מא': ד"ה נפקא ותוס' מנחות יז': ד"ה ור"ש], ט) ויש לנחות דלויכא לאוקמי בראשו ורובו דמי לאמו א"י נחיר קלט מהוא טמא ואת נעמיד לאסור חלבו וגמל נשה מפני שטועה כמו שפן וארננה וחור כדלמרינן לקמן י"ק, י) גי' רש"א מהוא טמא, יא) [נע"י חס' נדה ב', ד"ה נקטינן], ב) בצורה אב ואם להשוו מותרות לקמן להוציא המקום י"ק, ט) כדמריי מחמת מדי. כל שפין מית תפילין עובד כשמות עשה ס', דומיא למרחא כי י"ק.

תורה אור השלם

- כל פטר רחם לי וכל מקנן חובך פטר שור ושה: ופטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה ויגרפחו כל בכור גינן תפדה ולא יקרא פני רוקם: שמות לו יט כ
- אך את זה לא תאכל: ומעלי הגדה וממפריסי תפרקה את העגל בי מעלה גדה הוא ופרקה איננו מפריס עגמא דוא קלבם:

הנהרות הב"ח

א) רש"י ד"ה ואל ובי ולעולם אין נפקין אלא כשה וכו' מפדה בשה למי לך:

ב) ד"ה חמור אדום בעלמא הוא ולמיני:

רבינו גרשום

פרך רב אחאי. והכי מצית למעט פטרי סוסים וגמלים מכל דבר דהא פטר חמור אחרינא לא מיתוי להכי אלא תרוייהו צריכי: דאי כתב רחמנא חד תורה אמרי הוה פטר חמור דבר שהיה בכלל בכור ההבמה הטמאה תפדה: ויצא מן הכלל. דכתב ופטר חמור תפדה בשה ולא ללמד על עצמו כי: א"כ. דלעולם בכל דבר א"כ לכתוב ופטר חמור תפדה בשה וחמור תפדה בשה פטר פטר תרי ויגני למא לי פטרי חמור אמריה לך לפדות ולא פטרי סוסים וגמלים כי: כל מקנן חובך כלל שור ושה וחמור דריווי ופטר חמור מן הצבורה כי לית ליה ופטר חמור תפדה בשה וחושבי ליה כפרטא: ור' יוסי הגלילי. אמר לך האי חמור לא הוי כפרטא דפטר הפסיק הענין ואי אתה לדנוי לחמור עם שור ושה בכלל ופטר ולא כלל ופטר הוא: ורבנן אמרי אין ודאי חמור גמי הוי כמחזו פרטא דריווי ופטר הדר ועריבה דמוסף על ענין ראשון והוי נמי כפרטא: ור' יוסי הגלילי. א"כ אחד פרטא הוא לא לכתוב לא וי"ו ווא פטר: פסיק ליה. ופטר והדר ו' ועריב להו דהווי חד פרטא ור' יוסי לא משמע ליה האי והדר עריב: ויש בו מקצת סימן. שדומה לפרה: או דלמא כיון דמין טמאה הוא האם והבן חמור קדוש בכבורה קדוש גם הבן הואיל ויש בו מקצת סימן: לא אפרה שילדה מין חמור. כי יש בו מקצת סימן א' חייב דאירי

הלוקח עובר חמורו

ס"ג. מקרא אחר (שמות לד) ופטר חמור תפדה כשה אס אינו ענין למעט שאר כהמה טמאה משה שהרי מעטן כפסוק ראשון נתנו ענין למעטן מכל קדושת כבור: **מסקיף לה רב אחא**. הא תרוייהו לריבי דאי כתב חד הוה אמינא הוי פטר

הכהמה הטמאה תפדה^א: **ויאל מן הכלל ללמד**. שפדיונו כשה לא ללמד על עצמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו ואעולם ^א) נפדין כשה ת"ל מקרא אחר ופטר חמור תפדה לומר לך זה כשה ולא אחר כשה: **מעטינוו משה ולעולם ככל דבר**. וקדושים כבור: **א"כ נכסוב**. קרא מניינא חמור כשה תפדה ואנא ידענא דכפטר קמישעני מדהדר כתב פטר ש"מ מדין פטר רחס ממעט לכו לשאר כהמות טמאות דאין להם דין כבורה: **כל מקנן סוכר**. פטר שור ושה ופטר חמור תפדה כשה כלל ופטר כהדדי:

פטר חמור הפסיק הענין. דלא תדייניה ככלל ופטר דאי אקרא קמא קא מהדר מכדי כמיז לעיל מיניה פטר שור ושה לכתוב וחמור תפדה כשה ונהדר אפטר דלעיל אלא מהדדר כתב פטר ש"מ לאו אקרא קמא קמהדר: וי"ו. דכתב ופטר הדר ערביה ואהדריה אקרא קמא דריו"ו מוסף על ענין ראשון: ור' יוסי. אמר לך אי אקרא קמא קאי לא לכתוב פטר לאפסוקיה ולא נטריך וי"ו לערביה: **והדר עריב** לנו. למימר **דלידייניה ככלל ופרט: או דלמא כיון**. **דתרוייהו שוו** דמין כהמה טמאה יניחו לאו שנייה ימירא הוא וכי אית מקלת סימנים דאס **חייב: סימנין מילתא**. חשוכה היא דאע"ג דאישעני כולי האי מחייבי ליה מקלת סימנין **כבורה: מאי לאו אפי' פרה שילדה מין סוס**. וש"מ סימנא מילתא היא **וכ"ש כולהו אפיך: לא אפרה שילדה מין חמור**. דהואיל ותרוייהו בני קדושת ^א) כהמה יניחו כי אית מקלת סימנין חייב ולא תפשוט מינה אלא **חדא: מאי לאו אסרוייהו**. קאי האי ואס יש מקלת סימנין ותפשוט מינה **תרכי: לא אפרה שילדה מין חמור**. **ונשוש דתרוייהו קדשי** כבורות: **אבל חמור שילדה מין סוס למאי הלכא קתני לה הכא לפטורא**. לאשמעינן **דגמדה חייב ופטור מן הכבורה כי לית ציה** מקלת סימנין דמשום רישא **קתני חמור שילדה מין סוס אבל סיפא לאו עלה מהדר: חמור אדום** ^ב) . **ולחייב כבורה קמ"ל**. סתם סוקים **קדומים הן: סימנא נעלמא דלא סתניף לך**. גירסתך נמשנה ומימא טהורה שילדה מין טמאה אסור וטמאה שילדה מין טהורה **מותר: דבר**

איצטרך ס"ד התם הוא דיש לה קרנים והא אין לה קרנים הא פרסותיה סדוקות והא פרסותיה קלוטות אבל **הבא דאידי ואידי אין לה קרנים אידי ואידי פרסותיה קלוטות אימא חמור אדום בעלמא הוא קמשמע לן:** ומה **הן באכילה כו':** למה לי למיתני שהיוצא סימנא בעלמא הוא דלא תיחלף לך דלא תימא זיל בתריה ידידיה והאי טהור מעליא הוא והאי טמא מעליא הוא אלא זיל בתר אימיה מנא הני מילי דתנו רבנן ^א) אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה יש לך שהוא מעלה גרה ומפריס פרסה ואי אתה אוכלו ואיזה יזה טהור שנולד מן הטמא או אינו אלא טמא הנולד מן הטהור ומאי ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה הכי

סימן בעלמא הוא. לגרסי' דלא תיחלף לך איזה מותר באכילה דיכל איניש למיטעא ביה: דלא תימא זיל בתריה ידידיה. דנולד אי הוי מין טהור ליהוי טהור מעליא הלכך קאמר שהיוצא מן הטהור דזיל בתר אימיה אי אימיה טהורה היוצא ממנה אפי"ג שהוא מין טמא טהור: או אינו. אפילו טמאה הנולידה מן הטהורה לא תאכלו ומאי ממעלה

פרק ראשון בכורות

ו.

ו **ומה הן באכילה**. מה הוא מיושב יותר שלג דבר א לא אלא כפרה שילדה מין חמור ולא חמור ^א) (הילד פרה): **למה די כמיתני שהיוצא**. לקמן^ב דייק מינה מי רגלים של חמור אסורין והכא דייק מדקמני שהיואל שנותן טעם לדבר הוה ליה למיתני והיואל: ^א) **ורבי שמעון נפקא מאת הגמא**. הכא דריש ר"ש את ופי' קמא דמנחות (דף יא:.) גבי לבונה אמר ר"ש את לא דריש וז"ל את לא דריש להאיא דרשא מדע מדלא מייתי עלה האיך דשמעון העמסוני כדמייתי הכא וא"ת דמשמע הכא מאן דדריש את אסר קלוט כר"ש ורבי יוסי הגלילי דריש צפ' ארבעה ותמשה (ב"ק מא'): **דדריש בעל השור נקי מדמי ולדות** ואת להנחת עורו וצפ' כהמה המקשה (חולין דף ע:.) שרי קלוט גבי כהמה שמת עוצרה ואמר ר' יוסי הגלילי כטמאה טמא כטהורה טהור דכמיזובל הולך על כפיו מהלכי **כפיס** ^א) טמא לך ופריך קלוט צמעי קלוטה ליטמא ש"מ פשיטא ל'י לר' יוסי כטהורה טהור וי"ל נימא ליישב מילתיה דר' יוסי אפילו למי"ד קלוט שרי א"נצראשו ורובו דמי לאמו איירי דמודה ר' שמעון ^א) דשרי ויש לדקדק מהכא דכי הלכתא דלא דרשנין את דקיימא לן כרבנן דשרו קלוט כדמוכח פרק כהמה המקשה (שם עה:.) דלמר הכל מודים כקלוט צן קלוטה צן פקועה שמוחר תרכי תמייה דכריי אינישי ש"מ קלוט שרי ^א) ואיכא לאוקמא בראשו ורובו דמי לאמו אס כן נחיר קלוט ^א) מהא טעמא ואת יעמיד לאסור חלצו וגמל נשה מפני שסועה כמו שפן וארננת כדלמר לקמן וה"ג ינמא לר' יוסי הגלילי אבל יש לדקדק מדלמר פרק כנות כותים (נהה דף ה:.) נקטינן אין קושי סותר צויצה ואי משכחת מנא דלמר סותר ר' אליעזר היא והתם (דף לה.) מפרש טעמא דר' אליעזר משום דדריש את וצמזמות פ' הנושא (דף קג.) דלמר הזהרו כבדו למנכס וקאמר אשת אב הואי ופריך אשת אב נמי דלורייתא היא את אפיך לרבות אשת י"ל נימא ל'י ליישב דברי רבי ככולי עלמא ^א) עוד נראה דאין זה ראה מנדה דמה הוא זקוק לומר ^א) אי משכחת מנא דלמר סותר ר' אליעזר היא הא איכא כל הני תנאי דדריש את ^א) **פירוש**. וא"ת לוקמא ^א) כבדו א"כ ואס דמשווה כבודו לכבוד המקוס קידושין (דף ל:.) ולעצור עליו כשני עשה ^א) (כדלמר תפילה ושיחה עשה) י"ל דמשמע ליה דומיא מורא של מקוס וזה אי אפשר ורבי עקיבא מרבה תלמידי חכמים דתנן (אבות פ"ד מ"ג) מורא רבך כמורא שמים: הטמאאס

אבל פרסותיה סדוקות והא פרסותיה קלוטות אבל **הבא דאידי ואידי אין לה קרנים אידי ואידי פרסותיה קלוטות אימא חמור אדום בעלמא הוא קמשמע לן:** ומה **הן באכילה כו':** למה לי למיתני שהיוצא סימנא בעלמא הוא דלא תיחלף לך דלא תימא זיל בתריה ידידיה והאי טהור מעליא הוא והאי טמא מעליא הוא אלא זיל בתר אימיה מנא הני מילי דתנו רבנן ^א) אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה יש לך שהוא מעלה גרה ומפריס פרסה ואי אתה אוכלו ואיזה יזה טהור שנולד מן הטמא או אינו אלא טמא הנולד מן הטהור ומאי ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה הכי

סימן בעלמא הוא. לגרסי' דלא תיחלף לך איזה מותר באכילה דיכל איניש למיטעא ביה: דלא תימא זיל בתריה ידידיה. דנולד אי הוי מין טהור ליהוי טהור מעליא הלכך קאמר שהיוצא מן הטהור דזיל בתר אימיה אי אימיה טהורה היוצא ממנה אפי"ג שהוא מין טמא טהור: או אינו. אפילו טמאה הנולידה מן הטהורה לא תאכלו ומאי ממעלה

עין משפט ונר מצוה

יב א ב מיי פ"ב מהל' כסרות הלכה ו סמג עשין רלח טו"ע י"ד סימן שטו סעיף ו:
ג נמי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל"ה טו"ע י"ד סי' עט סעי' ב:

שיטה מקובצת

אל אלא בפרה שילדה מין חמור ולא חמור שילדה פרה. וראייתו ספרים שכתוב בהם וחמור שילד כעין פרה וגירסת נכונתה היא דטפי הוי חרוש דפטור מן הכבורה מחמור שילדה כעין סוס דאין במינו קדוש בכבורה. ע"כ תוספת הרא"ש:
ס' עוד נראה דאין זה ראה וכו'. וג"ל דאין זה רחיוו דניחא ליה לטנטק כ"רא לפי שדבר בקושי עצמו. תוס' הרא"ש:
ס' אן יש משכחת תנא דהא דמא ר' אליעזר היא אמר איכא כל הני דדרשי את כיון וכו' ואי"ת לוקמא על מוראת אב ואם הדשוח כבודן לכבוד המקוס וכו' ולעבור בתרי עשה וכו' (עי' תוס' קמא ע"ב) כדאמר גבי תפילין שיש ח' עשה וז"ל הרא"ש ז"ל וי"ל דלא משמע ליה להשוות מורא בשר ודם למורא המקוס עד שבא ר"ע וכו' ת"ח. לפי שפנינו בהם לשון זה ומורא רבך כמורא שמים אבל ואהבת את ה' אלהיך לא הוה ק"ל לרבות אב ואם לענין אהבה (דמי' [כיוון] שהשוה הכותב [בכורים] לכבודו ע"כ מצאתי וג"ל דטעות נפל בהנה וג"ל מאי דכתבו ואי"ת קאי על דבור התוס' שקביעותו על מא דאמרו בגמ' כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש וכו' והוא בעי':

רבינו גרשום (המשך)

דפטורה מן הכבורה כי אין בו מקצת סימנים ואפילו פרה וכו': חמור שילדה מין סוס דכי אין בו מקצת סימנין מכביעי דפטור אלא לאו אתרוייהו קאי וש"מ דחמור ילדיה מין סוס דחייב דכי יש בו מקצת סימנים. לעולם אפרה קאי ולא אחמור ואי אמרת א"כ חמור שילדה מין סוס למאי קתני לה לפטור פשיטא לאו פשיט' היא דאיצטר' למיתני לה לפטורה דלא ליתנין לא מפרה שילדה חמור דסד"א התם הוא כפרה שילדה חמור דכי אין לה מקצת סימנים דפטורה דהא יש לה קרנים וכו': אבל הכא. בחמור שילדה מין סוס דאירי ואירי אין לה קרנים אירי ואירי פרסותי' קלוטות ממאי דהאי מין סוס דלמא לאו סוס הוא אלא חמור אדום בעלמא הוא. דסתם סוס אדום וחמור שחור. והאי דלמא אפי"ג דאדום הוא אימא חמור אדום הוא ולחייב בכבור להכי אצטרך למתני לה לפטורה ואכתי לא ליתנין דלחייב בכבור כי יש בו מקצת סימן אלא בפרה שילדה מין חמור אבל חמור שילדה מין סוס ופרה שילדה מין סוס אכתי לא ידעינן: ומה הן באכילה. ולדות של בהמה טהורה שהוא כמין בהמה טמאה מותרין הן באכילה שהיוצא מן הטהור טהור והיוצא מן הטמא טמא:

ואירי בני מיקדש כבורה יניחו ולא בפרה שילדה מין סוס ולא חמור שילדה מין סוס ולא חמור שילדה מין סוס דהוויין (קמילי) קאי האי אם יש בו מקצת סימנין ושמ"ד דפרה ילדיה מין סוס דחייב בכבורה: לא. אפרה שילדה מין חמור קאי: למאי קתני לה לפטורא.